

Terugblik deelsessies Stadslandbouw Nederland

In september organiseerden we drie online deelsessies rond voedsel van dichtbij in aanloop naar de Dag van de stadslandbouw op 28 oktober 2020. Het aantal deelnemers lag – ondanks hete zomeravonden – rond de 50 uit Nederland en Vlaanderen.

De onderwerpen op een rij

- 1) Stadslandbouw en de gemeente: een goed gesprek
- 2) De sociale waarden van stadslandbouw op de eerste plaats
- 3) De heruitvinding van de coöperatie: samen voedsel van dichtbij inkopen en samen toegang tot land

Hieronder vind je een korte samenvatting van de sessies, met presentaties en een opname van de laatste deelsessie.

1) **Stadslandbouw en de gemeente: een goed gesprek** Gastheer Tom Voorma, stadslandbouw Den Haag

De sessie is opgezet vanuit de volgende uitgangspunten:

- 1 Stadslandbouw (in zijn uiteenlopende verschijningsvormen) is een fenomeen dat meestal niet slechts 1 doel en 1 opbrengst heeft en gaat over meerdere onderwerpen en baten *.
- 2 De structuur bij bijv. een gemeente is ingericht op specialisatie per onderwerp
- 3 Het gevolg van beide punten is vaak dat
 - A) een gemeente moeite heeft om een stadslandbouwinitiatief goed te doorgronden**
 - B) een stadslandbouwinitiatief niet eenvoudig voor het voetlicht kan brengen waar het nu precies voor staat ***
 - C) stadslandbouwinitiatieven moeite hebben een effectieve samenwerking te krijgen met bijv. de gemeente en vice versa.

* van een deel van de baten is men zich soms niet eens bewust

** vanuit hun gespecialiseerde positie/afdeling/dienst

*** omdat ze met hun diversiteit aan onderwerpen een specialist van slechts 1 van die onderwerpen ook moeten overtuigen van de waarde van die andere onderwerpen

Zie hiervoor ook [de 'praatplaat' met waarden van stadslandbouw](#).

Een paar zaken die opvallen bij deze sessie zijn:

- **Herkenning:** Zowel bij initiatieven als gemeenten herkent men de zoektocht om de waarde en opbrengsten van stadslandbouwinitiatieven helder te krijgen, en daarmee draagkracht en een passende benadering en begeleiding van de initiatieven.
- **Stadslandbouw is vaak een middel,** (om bewustzijn te stimuleren op allerlei duurzaamheids- en gezondheidsvlakken, voor sociale cohesie, leefbaarheid en vergroening) de productie in kwantiteit vaak (vooral bij buurtinitiatieven) niet het grootste doel.
- **Link tussen bijv. stadslandbouw en klimaatadaptatie** wordt nog vaak niet op waarde geschat; vergroening, waterretentie, hitte-eiland bestrijding en de bijdrage aan bewustwording/educatie van de algehele verzameling van onderwerpen die bij kunnen dragen aan de klimaatadaptatie en die bij groene buurtinitiatieven ter sprake komen.
- **Inbedding bij de gemeente:** Als het onderwerp goed belegd is bij een gemeente kan deze A) sneller afstemmen met initiatieven en effectiever samenwerken en B) is de gemeente eerder proactief om doelstellingen rondom duurzaamheid, korte keten, gezond eten, eerlijke prijs, vergroening, sociale inclusiviteit aan te pakken met inzet van het 'middel' stadslandbouw. Arnhem is een voorbeeld waar men vanuit de afdeling Beleid initiatief neemt om stadslandbouw in te zetten, evenzo Amsterdam.
- **Ondernemers ervaren** de grote mate van versplintering en specialisatie bij gemeentelijke organisaties; ze missen de integrale aanpak. Krijgen te maken met of de ene afdeling of de andere en dat belemmert het van de grond krijgen van hun onderneming. Omdat ze niet de juiste samenwerking met de gemeente krijgen, lijkt soms de enige toenadering tot de

gemeente contact opnemen met de wethouder. Dan lijkt het erop dat de gemeente niet de juiste vorm van contact kan bieden.

- **De Vlaamse gemeente Oostende is een voorbeeld** waar men nu juist wel de waarde van het uit veel sub-onderwerpen bestaande onderwerp stadslandbouw, inziet. En dat deze onderwerpen met elkaar in verband staan en niet los van elkaar gezien kunnen worden. Dus geen specialistische opsplitsing bij de benadering van stadslandbouwvraagstukken, maar een integrale benadering, vanuit de centrale en overkoepelende Bestuursdienst van de gemeente. Een benadering en belegging van het onderwerp, zoals vanuit Stadslandbouw Den Haag ook al jaren gepromoot wordt.
- **Van een gemeente wordt niet per se verwacht dat ze initiëren, maar wel faciliteren**, door bijv.; bureaucratie te verminderen bij vragen (*geen kastje naar de muur behandeling*), maar ook bewustheid stimuleren over de onderliggende onderwerpen die stadslandbouw aansnijdt (*duurzaam en gezond eten, eerlijke prijs, diervriendelijk, meer plantaardig eten, korte keten, verspilling, eten met de seizoenen, verminderen verspilling, verpakking en transport, meer samenhang in de wijk, maar ook voldoening (van waarde kunnen zijn in je eigen leven/leefomgeving)*)

TIPS

Wees als gemeente duidelijk over waarom de behandeling van een aanvraag soms lang duurt (kan zijn omdat de stadslandbouwbenadering vernieuwend is en binnen het gemeentehuis ook tijd nodig is helder te krijgen waarom het draait)

- **Wees als initiatief duidelijk** waar het over gaat, over welke verschillende onderwerpen draait het.
- **Voor je als initiatief de gemeente benaderd**, spit eerst de gemeentelijke doelstellingen/ het coalitieakkoord en de doelstellingen per gemeentelijke dienst door. Zo weet je o welke uitspraken je aan kan haken.
- **Geef aanzet voor het opstellen van een gemeentelijke Voedselstrategie**, met lokale stakeholders, voor de lange termijn en dus partijpolitiek overstijgen
- **Benader lokale politiek met plan voor de toekomst**, met punten die in nieuwe coalitieakkoord opgenomen kunnen worden.
- **Richt een denktank op**, nodig stakeholders uit (politiek, buurtorganisaties, fondsen, welzijnsorganisaties, woningbouwverenigingen, SLB-initiatieven, kennisinstituten).
- **Verenig je** als groene initiatieven zijnde en zorg vervolgens voor
 - o uitwisseling van kennis en kunde onder elkaar
 - o een periodiek overleg met de politiek.

2) De sociale waarden van stadslandbouw op de eerste plaats

Gastvrouw Hilda Weges, voedselraad Ede

Dr. Esther van Veen van de WUR gooide de volgende knuppel in het hoenderhok: *Stadslandbouw levert veel verschillende sociale waarde op (zie o.m. stadslandbouwkring), maar impact is vaak niet boven water zichtbaar (metafoor ijsberg) en in economische cijfers uit te drukken. Die wedstrijd gaan we waarschijnlijk nooit winnen. Willen we dat spel eigenlijk wel spelen? We moeten de regels veranderen en moeten samen nadenken over een manier waarop we de effecten wel zichtbaar kunnen maken. Vraag is wel: is onze maatschappij er klaar voor? En, hoe zorgen we ervoor dat de maatschappij er klaar voor is.*

Algemeen: meningen zijn verdeeld uitdrukken in geld of niet?

- Inzicht in de maatschappelijke waarden van jouw initiatief? Meld jouw initiatief aan bij de Maatschappelijke AEX. En bekijk de nieuwe rekentool [Social handprint van de MAEX](#). Deze maakt de waarde in euro's zichtbaar en laat meteen zien aan welke duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties het initiatief bijdraagt. [HIER](#) lees je een achtergrondverhaal over deze Social handprint.
- Geconstateerd wordt dat de 'buitenwereld' vraagt om het uitdrukken in geld.
- Dat is ook nodig om investeringsfondsen te werven.
- Uitdrukken in geld gaat wel steeds beter en met minder onzekerheid. Zie vb. Model Arnhem.
- Nee we moeten niet alles in geld uitdrukken, maar is de overheid hier ook aan toe?

- Wereld van geld en sociale waarden moeten we aan elkaar verbinden.

Belangrijkste sociale waarden en problemen?

- Integriteit
- Vertrouwen
- Participatie
- Samenwerking met politiek
- Samenwerking deelnemers
- Conflictoplossing
- Continuïteit
- Integratie/inclusie
- Zelfredzaamheid
- Verantwoordelijkheid nemen en delen
- Samen besluiten nemen
- Bang zijn voor de natuur
- Durf om te veranderen
- Communicatie
- Activerend werken

Oplossingsrichtingen? Stadslandbouw helder definiëren en positioneren, zichtbaarder maken

- Samen macht organiseren
- Persoonlijke en overtuigende verhalen vertellen
- Successen uitdragen
- Kennis delen organiseren
- Ontwikkelingen monitoren
- Goed in contact met bestuurders/politici komen en blijven /actieve lobby/taal van besluitvormers spreken
- Netwerken bouwen
- Bondgenoten zoeken en activeren bv kranten en bladen
- Kwantificeren blijft belangrijk
- Voedselraad inzetten als intermediair naar politiek
- Leren van onze burens in Duitsland en België
- Innovatie stimuleren

Bekijk de presentaties

3) De her-uitvinding van de coöperatie: samen voedsel van dichtbij inkopen en samen toegang tot land **Gastheer Jan Willem van der Schans**

De derde deelsessie ging over de opkomst van de coöperatie, om de inkoop van goed en gezond voedsel te organiseren vanuit consumenten, of de toegang tot landbouwgrond te organiseren vanuit mee investerende burgers, of de ontwikkeling van regio's vanuit actief samenwerkende gebiedspartijen.

De sessie opende met een bijdrage van Prof Tine de Moor, professor Social Enterprise and Institutions for Collective Action aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Tine ging in vogelvlucht in op de diversiteit aan coöperaties, de motieven (vanuit noden en vanuit kansen) en enkele unieke karakteristieken: balans tussen materiele doelen en maatschappelijke doelen, balans tussen halen en brengen, aandacht voor equity naast efficiency.

Een aantal van deze karakteristieken kwam later ook terug in de verhalen van de initiatieven.

- Barbara Bolt schetste dat ze binnen de [Groenteclub](#) werken met hele **simpele pragmatische regels**, zoals dat er minder uitgaven per week kwamen toen mensen minder tijd hadden om mee te werken.

- Het gegeven dat je met een coöperatie **makkelijker risico's deelt en sneller kritische massa bereikt** om dingen te realiseren dan wanneer je in je eentje opereert kwam terug in de bijdrage van Jan van Goor, die het hele scala aan activiteiten van de [gebiedscoöperatie Zuid West Drenthe](#) de revue liet passeren, en ook liet zien hoe systematische ondersteuning vanuit gebiedspartijen daadwerkelijk tot meerwaarde leidt.
- Marijtje Mulder beschreef hoe in relatief korte tijd het initiatief [Land van Ons](#) **veel geld heeft weten te verzamelen om landbouwgrond op te kopen** en tegen gunstige voorwaarden aan boeren ter beschikking te stellen. Ze waarschuwde voor opportunisme door gebiedspartijen die hierop mee willen liften.
- Ronald Korpershoek, expert nieuwe coöperaties van de Rabobank, ging onder meer in op het feit dat je niet alleen een klus moet zien te klaren maar ook de leden er vanaf het begin bij moet betrekken. Het helpt daarbij als er **homogeniteit** is tussen leden (allemaal boer, allemaal consument).
- Tine de Moor roemde juist ook het **model van meervoudige waardencreatie** zoals de verschillende partijen in de gebiedscoöperatie in Zuid West Drenthe die heeft ontwikkeld. Ronald gaf aan dat coöperaties elkaar moeten helpen en dat de Rabobank de nieuwe coöperaties niet ziet als concurrent maar als bondgenoot.
- Sandra van Kampen van [De Schaal van Kampen](#) vatte de ervaringen samen met de woorden: **redelijkheid, gelijkwaardigheid, wederkerigheid**, begrippen die haar in de huidige tijd als poëzie in de oren klonken. Ze concludeerde: het gaat wel goed met de coöperaties in Nederland, ze helpen elkaar, ze bundelen resources, ze vragen niet veel van de overheid, hooguit betere erkenning van deze unieke organisatievorm.

[Bekijk de opname van deze sessie.](#)